

Sivistystyönantajien lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022-2025

SiV@eduskunta.fi

Asia: VNS 3/2021 vp

Sivistystyönantajien keskeiset viestit:

- **Julkisen talouden suunnitelmassa ei ole varauduttu koulutuspoliittisen selonteon tavoitteisiin.**
 - o erityisesti korkeakoulutettujen määrän nostaminen 50% nuorista ikäluokista edellyttää pysyvää lisäystä perusrahoitukseen
 - o Tki-rahoituksen nosto 4%/BKT puuttuu kehyksistä
- **Korona-ajan aiheuttaman osaamisvajeen paikkaaminen:**
 - o pitkäaikaisia vaikutuksia vielä vaikea ennakoida
 - o jaettavan tuen oltava kaikkien koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen käytettävissä joustavasti
 - o Etäopetuksen käyttöä ja hyödyntämistä edelleen on hyvä selvittää
- **Rahapelitoiminnan alenevien tuottojen kompensointi on ensiarvoisen tärkeää**
 - o Rahoituksen tulee olla tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti käytettyä
 - o Veikkausten tuottojen vähentyminen johtaa myös epäsuoriin leikkauksiin

Yleiset huomiot

Sivistystyönantajat (myöhemmin Sivista) kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025.

Suunnitelma ei pidä sisällään mitään suuria muutoksia aiempaan, mutta etenkin tieteen rahoitukseen kohdistuva 35 miljoonan leikkaus on vastoin hallituksen omaa ohjelmaa, koulutuspoliittisen selonteon sekä tki-tiekartan tavoitteita.

Sivista myös odotti, että julkisen talouden suunnitelman yhteydessä olisi päätetty rakenteellisista uudistuksista, työllisyystoimista sekä ennen kaikkea talouskasvun perusteita vahvistavista uudistuksista ja lisäyksistä. Tavoitteet tki-panosten nostamisesta 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen sekä korkeakoulutettujen osuuden nostamisesta puoleen nuorista ikäluokista olisivat edellyttäneet pysyviä päätöksiä jo nyt. Päätös parlamentaarista tki-työryhmästä ei vielä tuo kaivattuja lisäresursseja.

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen olisi tarvittu pysyvämpi korjaus kehyksiin, samoin etenkin lukion rahoitus on jäänyt jälkeen. Yhdistettynä oppivelvollisuuden laajenemisen kustannusten aliresursointiin on huoli toisen asteen rahoituksesta merkittävä.

Miten selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp) huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) tavoitteet ja toimenpiteet?

Sivista on aiemmin lausunut valiokunnalle koulutuspoliittisesta selonteosta seikkaperäisesti. **Näkemyksemme mukaan selonteon suuri heikkous on nimenomaan se, että selonteossa esitettyjen tavoitteiden tueksi ei esitetä rahoituslaskelmia.**

Sivista on esittänyt, että julkinen panostus koulutukseen nostetaan muiden Pohjoismaiden tasolle vuoteen 2030 mennessä. Koulutus- ja tutkimuspanokset ovat avain tuottavuuden nousuun, maailmanluokan innovaatioihin, julkisen talouden kestävyYTEEN ja siten hyvinvoinnin kasvuun.

Selonteossa otetaan kantaa rahoituksen ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden puolesta, tämä olisi edellyttänyt päätöksiä myös nyt käsittelyssä olevassa julkisen talouden suunnitelmassa. Erityisesti selonteossa esitettyjen määrällisten tavoitteiden osalta arviolaskelmat pysytään esittämään riittävällä tarkkuudella. Pelkkä kirjaus siitä, että ”pitkän aikavälin tavoitteena on vahvistaa koulutuksen ja tutkimuksen voimavaroja” ei riitä.

Julkisen talouden suunnitelmassa olisi tullut jo varautua mm. seuraaviin koulutuspoliittisen selonteon tavoitteisiin:

- kansallisen TKI-tiekartan toimeenpano
- korkeakoulutettujen määrän nostaminen vähintään 50% nuorissa ikäluokissa
- varhaiskasvatuserityisyyksien alentaminen sekä tavoite maksuttomasta varhaiskasvatuksesta (4h/päivä)
- myönteisen erityiskohtelun rahoituksen vakiinnuttaminen perusopetuksessa
- vapaan sivistystyön rahoituksen ennakoitavuus

Korona-aikana syntyneet ongelmat koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta: osaamisvajeen korjaaminen ja hyvinvoinnin moniammatillinen tukeminen jo varhaiskasvatuksesta alkaen

Sivista pitää hyvänä, että kehysriihen yhteydessä luvattiin antaa erillinen lisätalousarvio, joka pureutuu nimenomaisesti syntyneen osaamisvajeen korjaamiseen ja hyvinvoinnin tukemiseen.

Koronapandemia on aiheuttanut poikkeuksellisia opetusjärjestelyjä kohta puolitoista vuotta ja sen pitkäaikaisia vaikutuksia on vielä haastava ennustaa. Erityisesti korkea-asteella, missä on oltu käytännössä kokonaan etäopetuksessa sekä toisella asteella, missä etäopetusjaksot ovat olleet pitkiä, voi edessä olla arvaamattomiakin seurauksia. Esimerkiksi arviomme mukaan oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalveluiden siirtäminen sote-hyvinvointialueille tulee lisäämään – ei poistamaan – näitä ongelmia.

Sivista korostaa, että tukea tarvitaan kaikilla koulutusasteilla ja että **jaetun tuen on oltava korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien käytettävissä joustavasti.** Tuen tarve vaihtelee, eikä sen käyttöä pidä sitoa liikaa. Kaikkien opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä ylläpitäjien tulee olla tasavertaisesti oikeutettuja hakemaan ja saamaan tukea. Nyt esimerkiksi harjoittelukoulut eivät ole voineet suoraan saada tukea koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen.

Samaan aikaan on muistettava, että suomalainen koulutus on pärjännyt kansainvälisesti vertailtua kohtuullisen hyvin. Esimerkiksi suomalainen ammattikoulutus on herättänyt positiivista huomiota. Samaan aikaan kun esimerkiksi Saksan ammatillinen koulutus romahti, Suomessa pystyttiin suorittamaan opintoja henkilökohtaisten oppimispolkujen ansiota. Tämä oli mahdollista osaamisen kerryttämiseen perustuvan järjestelmän ansiota. **Osaamisperusteisuus ja työelämälähtöisyys tuovat koulutukseen muutoskyvykkyyttä.**

Lopuksi Sivista korostaa, että etäopetuksen käyttöä ja hyödyntämistä on syytä selvittää lisää, samalla kun kehitystyötä hybridiopetuksen osalta jatketaan.

Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat kohteet

Sivista pitää rahapelitoiminnan tuottojen vähenemistä tärkeänä tarkasteltavana asiana, jolla voi olla isot ja laajat vaikutukset yksityismuotoisten vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen toimijoihin sekä tutkimukseen. On selvää, että moni ala tai oppilaitos ei kestä enää

koronan jälkeen uusia leikkauksia, jolloin vaarana on toiminnan heikkeneminen tai loppuminen. Samalla kuitenkin on rahoituksen saajia myös arvioitava tiukemmin ja katsottava, minkä verran on sellaisia toimijoita, joiden toiminnassa ei ole tapahtunut mitään kehitystä tai mitkä toimijat eivät käytä resursseja tehokkaasti.

Sivista katsoo, että pysyvä päätös rahapelituottojen kompensoinnista on tehtävä mahdollisimman nopeasti ja avattava ovi mahdollisuuteen siirtyä budjettiperusteiseen rahoitukseen. Kehysriihessä tehty päätös kompensoinnista on ainoastaan määräaikainen, eikä näin ollen ole kestäväällä pohjalla. Lisäksi kompensatiosta huolimatta tämän vuoden talousarvioon verrattuna rahoitus taiteelle, liikunnalle, nuorisotoiminnalle ja tieteelle vähenee 41 miljoonalla eurolla vuonna 2022 ja noin 54 miljoonalla euroa vuonna 2023. **Tähän sivistysvaliokunnan on Sivistan mukaan hyvä ottaa kantaa.** Kyseessä on muuten tosiasiallinen leikkaus koulutukseen ja kulttuuriin, mikäli asiaa ei ratkaista pian tyydyttävällä tavalla.

Veikkauksen tuottojen vähentäminen uhkaa leikata tukea mm. näiltä keskeisiltä toimijoilta:

- **Taiteen perusopetuksen** osalta rahoitus tulee budjettirahoituksen puolelta, muuhun toimintaan tarkoitettuja harkinnanvaraisia avustuksia lukuun ottamatta. Rahoitus on niukkaa ja moni taiteen perusopetuksen ylläpitäjä on edelleen valtionosuusrahoituksen ulkopuolella.
 - o Rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetaan myös Taiteen perusopetusliiton ja sen jäsenliittojen toimintaa. Heille kysymys on kriittinen, sillä veikkaustuottojen avulla rahoitetaan suurinta osaa heidän budjetistaan.
- **Vapaassa sivistystyössä toimivien toimijoiden** valtion rahoitus ei riitä kustannusten kattamiseen. Monet järjestöt ovat kohdentaneet veikkausvaroista tulleet tuet vapaan sivistystyön koulutuksiin osana omarahoitustaan.
 - o Opintokeskusten yhdessä järjestöjen kanssa järjestämään koulutukseen osallistuu vuosittain noin 350 000 osallistujaa. Koska opintokeskusten jäsenjärjestöissä on lukuisia veikkausvoittovaroista tuettavia järjestöjä, veikkauksen voittovaroista jaettavilla järjestöjen avustuksilla on oleellinen merkitys järjestöjen toimintaedellytyksiin toteuttaa vapaan sivistystyön koulutusta yhteistyössä opintokeskusten kanssa.
 - o Rahapelitoiminnan tuottojen väheneminen näkyy myös valtakunnallisessa liikunnan koulutuskeskusten toiminnassa. Vuonna 2021 urheiluopistojen vapaata sivistystyötä rahoitettiin yli 18 miljoonan euron edestä.
- Rahapelitoiminnan tuotoista on kohdistunut vuosittain yli 100 miljoonaa euroa **tieteen edistämiseen**. Summasta noin puolet on kanavoitunut

Suomen Akatemian kautta tutkimusrahoituksena yliopistoille ja tutkimuslaitoksille. Tieteellisten seurain valtuuskunnalle on puolestaan osoitettu vuosittain noin 6 miljoonaa euroa.

- **Kansallisten kulttuurilaitosten** toimintamenoista huomattava osa tulee rahapelitoiminnan tuotoista. Esimerkiksi Kansallisgallerian kokonaisbudjetista noin 45 prosenttia muodostuu tätä kautta.

Helsingissä 17.5.2021

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen
johtaja
041 5404505

Jussi-Pekka Rode
elinkeinopoliittinen asiantuntija